

– BESZÁMOLÓ –

„JÓT TENNI, AHOL HAGYJÁK”

*Gondolatok a 80 éves Zlinszky János tiszteletére rendezett
ünnepség kapcsán*

Nem is oly régen ünnepeltük, igaz, nem naphoz, hanem évhez kötötten Karunk újjászületésének évfordulóját. Talán nem túlzás azt állítani, hogy már akkor is főleg Zlinszky Jánost ünnepeltük. 2008. március 7-én volt Zlinszky János prodékán úr 80. születésnapja – ekkor pedig újra megünnepelhettük azt is, hogy az országnak van katolikus jogi kara.

Persze az ünnepelt valószínűleg tiltakozna az ellen, hogy a Kar alapítását kizárólag az ő érdemének tudjuk be, és természetesen nem is állítjuk, hogy abban mások ne vettek volna tevékenyen és lelkesen részt, ám ahogy a gyakran hallott szlogen is mondja: nem jött volna létre, ha nincs... Zlinszky János.

Az ünnepelt életútja azonban korántsem volt olyan egyenes és meredeken felfelé ívelő, mint amilyet egy ilyen végkifejlet után gondolna az ember. Kevesen tudják, hogy eredetileg a budapesti orvostudományi egyetemen kezdete meg egyetemi tanulmányait. Bár családjában több országos híré jogász is volt, benne csak az érettségi évében alakult ki, hogy érdekelné a jogász hivatás. Ennek ellenére nem a jogi karra iratkozott be, ugyanis a kor légkörében egy ideológia-
ilag kevésbé ‘feltölthető’ tudományterület szerencsésebb választásnak tűnhetett – ráadásul e körülmények miatt jogász édesapja is inkább lebeszélni igyekezett őt a családi tradíció folytatásáról. Ennek ellenére egy év után mégis átiratkozott

a jogi karra (az akkori szabályok még könnyebb átjárhatóságot biztosítottak a karok között).

Ő még azok közé tartozik, akik kétszer is Pázmányosok lehettek – eredetileg ugyanis még az át nem keresztelt Pázmány Péter Tudományegyetemre iratkozott be jogot hallgatni. Innen politikai okokból 1951-ben kizárták, családját Budapestről Kelet-Magyarországra telepítették ki. Kizárása egyértelműen koncepciós fegyelmi eljárásnak volt tekinthető, olyannyira, hogy később közölték is vele, hogy igazából mindegy volt, milyen ‘vádakat’ koholnak ellene, ugyanis tulajdonképpen osztályidegen származása miatt zárták ki.

Ezután ácsként dolgozott, államvizsgáit csak 1957-ben tehette le. Jellemző Zlinszky János derűs világszemléletére, hogy bár mint mondta, maga sem gondolta, hogy ilyen sokáig fog tartani ez a kényszerű szünet, de akkor sem lett volna boldogtalan, ha egész életében ácsként kell dolgoznia. Egy évet adtak neki, hogy hátralévő vizsgáit és államvizsgáit letegye, ő azonban mindezt két hét alatt teljesítette, tanársegédnek mégsem vették fel. Ugyanannál az állami vállalatnál helyezkedett el jogászként, ahol korábban ácsként dolgozott, de rövid időn belül elbocsátották. Ezután különböző állami vállalatoknál dolgozott, később ügyvédi praxist folytatott. Mindeközben persze a tudományos tevékenységet nem adta fel – halálos ágyán Marton Géza, a római jog professzora őt kérte fel tudományos hagyatékának gondozására, ezen felül is publikált és (ha engedték) külföldre járt előadásokat tartani, kandidátusi diszsertációját azonban többször is visszautasították. Jellemző rá, hogy fiatal tudósként nem saját művei közreadását tekintette elsődleges fontosságúnak, hanem a rábízott tudományos örökség megfelelő közreadását. Oktatni csak 1982-ben kezdhett el Miskolcon, a nemrégiben alapított jogi karon római jogot. Eleinte csak heti két napon tanított, majd ügyvédi praxisát feladva hamarosan intézetvezető lett.

Már egyetemi tanárként, alkotmánybíróként láthatott hozzá élete – szakmai szempontból – legnagyobb hatású munkájához, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának újjáalapításához.¹ A Bölcsészettudományi Kar már 1992 óta létezett, az első (1994-es) tervek szerint először ennek keretében kezdődött volna meg a jogi oktatás, egy jogtudományi intézet keretei között, mely fokozatosan fejlődött volna ki egy önálló karrá. Nem kis mértékben Zlinszky János érdeme is, hogy már az első hívó szóra olyan személyiségek vállalták előzetes szándéknyilatkozattal az oktatást a még nem is létező intézményben, mint Botos Katalin, Erdő Péter, Jobbágyi Gábor, Lábady Tamás, Sólyom László, Varga Csaba. A merész vállalkozás – ma már egyértelműen látjuk – sikerrel járt. 1995. április 3-án a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia megalapította a PPKE Jog- és Államtudományi Karát, melynek első dékánja Zlinszky János lett. Barátja azt írja róla, igazából háromszor is ‘alapítóként’ kellett tevékenykednie: először a Miskolci Egyetemen, másodszor az Alkotmánybírószágon, ahová az elsőként választották meg, harmadszor pedig Pázmány Péter Katolikus Egyetemen.²

¹ A Kar alapításának időszakáról bővebben: JOBBÁGYI GÁBOR: Zlinszky János, a karalapító – A PPKE JÁK első éve. In BÁNRÉVY GÁBOR – JOBBÁGYI GÁBOR – VARGA CSABA (szerk.): *Iustum, Aequum, Salutare – Emlékkönyv Zlinszky János tiszteletére*. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 1998, 31–38.

² MIRTSE LÁSZLÓ: Zlinszky János, a barát. In BÁNRÉVY – JOBBÁGYI – VARGA (szerk.) i. m. 27–30.

Ha rövid fejszámolást végzünk, rájövünk, hogy Zlinszky János egyetemi tanulmányait 29 évesen fejezhette be, 54 évesen kezdetét csak oktatni, és 67 éves volt, mikor 1995-ben a jogi kar megalapításra került. Nos, maga az ünnepelt írja egyik könyvében, hogy a türelem a legfőbb erény. És persze egy ilyen életúthoz az is kell, hogy valaki sokáig legyen fiatal. A mai szabályok szerint 65 éves koráig lehet valaki tanzévezető – akit most ünneplünk, már ezen a koron is túl volt, mikor tevékeny részt vállalt „valaminek a semmiből történő létrehozásában”.

A kritikus hangok persze még mindig mondhatnák, ha nem ő hozza létre a Kart, akkor is megtette volna más, mert létrejötté szükségszerű volt. Nos, még ha ez igaz is lenne, akkor se feledjük: nemcsak abban volt szerepe Zlinszky Jánosnak, hogy a jogi kar létrejött, hanem alapító dékánként abban is, hogy milyen lett. Nem szabad azonban elfelednünk, hogy a Katolikus Egyetemnek nemcsak ‘ugyanolyannak, de jobbnak’ kell lennie, mint az állami egyetemeknek, hanem valamifajta többletet kell nyújtania a hallgatók számára. Nemcsak többnek, de kicsit másnak kell lennie. Emberibbnek, ha úgy tetszik, nem fizikai értelemben ‘kisebbnek’. Ahol mindenki úgy érzi, hogy törődnek vele. Mert része az egésznek. A tanár nem ‘felettes szerv’, hanem partner a problémák megoldásában. A katolikus egyetem valóban ‘Universitas’ kellene, hogy legyen.

Persze kár lenne titkolni, hogy sok minden nem olyan már, vagy soha nem is volt olyan, mint amilyennek az alapítók megálmodták. A jogi szabályozás óhatatlanul is az uniformizálásra törekszik, legyen szó akár állami, akár nem állami felsőoktatási intézményről. Mikor feltették Zlinszky Jánosnak a kérdést, hogy ilyennek álmodta-e az Egyetemet annak idején, mégsem a nehézségeket hangsúlyozza ki, hanem azt mondta: „Büszke vagyok a nálunk végzett jó hallgatókra, akik valóban minőséget képviselnek. Ebben reménykedtünk annak idején.”³ E hallgatókra joggal lehet büszke Zlinszky János, hiszen komoly érdemei voltak abban, hogy a legtehetségesebbek és a legelkeszebbek már akár hallgatóként is bekapcsolódhattak az oktatásba, illetve eljuthattak kutatni külföldre. Ahogy egyik kedvenc – az Ünnepeltől származó – idézetem hangzik: „jogászból túlképzés van, de jó jogászból sosincs túlképzés.” De nemcsak a legtehetségesebbekkel törődött: ajtaja bárki előtt nyitva állt, s még aki megbukott nála vizsgán, az is azt mondta, igazságos eredmény született. Nem csoda ezek után, hogy a Pro Facultate díjat elsőként ő kapta meg 2003-ban.

A március 6-i ünnepségen sokan megszólaltak. A hálás tanítványok, akik ma már kollégák, és akik nemcsak Zlinszky Jánostól tanulhattak, hanem általa belépőt nyehettek külföldi egyetemekre. Osztrák kollégák, akik már akkor hallgatták őt előadni, amikor itthon még hallgatásra volt ítélve. Megszólalt az egyetemi évfolyamtárs is, akivel először barátként éltek át a nehezebb éveket, később már kollégaként is a derűsebbeket. És megszólalt a volt alkotmánybíró kolléga, aki Zlinszky Jánosnak is köszönheti, hogy megszerette az alkotmánybíráskodást, mert az ő szemléletmódja volt azonos a sajátjával: a jogban megfogalmazott értékek mögött mindig meg kell tudni látni az embert.

³ Kurán Andor interjúja Zlinszky Jánossal. *Ítélet – a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Hallgatói Önkormányzatának lapja*, V/5, 3–5.

Engedtessek meg nekem, mint volt hallgatónak röviden (és vállaltan elfogultan) leírni néhány élményemet az ünnepelttel kapcsolatban. Mikor frissen felvett gólyaként a gólyatáborban feltettem tutoromnak (szintén Zlinszky János ‘találmánya’ volt angolszász mintára a tutori rendszer meghonosítása, hogy a felsőbbévesek segítsék az újonnan jövők beilleszkedését) azt a kérdést, hogy mégis, a tanárok közül kinek a segítségére lehet leginkább számítani, ha ilyesmire szükség lenne, azonnal rávágta Zlinszky János nevét. Ezzel a jótanáccsal felvértezve egyértelmű volt, hogy felvettem *Keresztény erkölcs és jogászai etika* című tárgyát elsőévesként. Mikor Zlinszky Jánost előadóként megismertem, azt gondoltam, hogy ilyennek kell lennie egy igazi bírónak. Persze fiatal fejjel még nem voltam teljesen tisztában azzal, hogy milyen jelentős különbségek vannak alkotmánybíró és bíró között, nekem ez akkor még meglehetősen hasonlónak tűnt. Vagy talán még találóbbr az egyik hallgatótársamtól elcsent gondolat: „olyan, mint egy praetor”. Olyasvalaki, aki segít másoknak az igazságot megtalálni – saját maga is közvetlenül, de mások által is közvetve. Tudományos eredményeit nem saját jussának tekintette, hanem igyekezett azt már a legifjabbak között is közkinccsé tenni, hátha akad valaki, aki az elhintett gondolatokat továbbgondolja, és így viszi előre a tudományt.

Szűk helyen nagy emberekről írni hálátlan feladat, mert mindig úgy érzi az ember, hogy kimarad valami, ami fontos. De ezúttal elmondhatom, minden ami kimaradt, az is fontos. Nem lehet néhány sorban visszaadni azt, amit Zlinszky János személyes példamutatásával a Kar közösségének adott. „A Katolikus Egyetem nem adottság, hanem feladat” – mondotta. Ha sikerül az általa kitaposott ösvényen megmaradni, akkor jó irányba fogunk haladni e feladat napról napra történő megvalósításában. Mindenért megküzdeni, értéket teremteni és mindezt fiatalos lendülettel, jókedvűen tenni: nos, emiatt merem azt mondani, hogy Zlinszky János még csak 80 éves. Boldog születésnapot kívánok a Kar valamennyi volt és jelenlegi hallgatója nevében!

TÓTH ÁRON LÁSZLÓ
doktorandusz (PPKE JÁK)